

Kulturna svoboda je namreč izvežbana sposobnost, voliti izmed več danih možnosti z ozirom na zadnjo, trajno posledico. Človeška svoboda ni absolutna, človek v realnem obližju življenja in prirode je navezan le na gotovo, omejeno število možnosti, njegova volilna sposobnost (svoboda) je omejena. Kemična in fizikalna telesa nimajo navadno nobene svobode, nobene misleče volilne, njih delovanje se vrši po strogih, zanje neizpremenljivih prirodnih zakonih, odpira se jim navadno samo en, strogo začrtan in določen tir. Tudi žival ni svobodna, vodi jo ukaz slepega instinkta. Človek živi svobodno, človek voli in izbira svojo reakcijo napram obližju, izvoli jo po konkretnem slučaju in vedno z ozirom na trajni uspeh. Samo od materije neodvisni duh ima absolutno svobodo, število njegovega izbora je neomejeno. Človek stoji nekako v sredi med determinizmom mrtve prirode in indeterminizmom duha.

Svoboda ni apriorna, prirojena sposobnost, ki jo prinese človek gotovo na svet. Človek se rodi le z dispozicijo svobode, ki jo razvije, izvežba in utrdi šele racionalna vzgoja. Dispozicija svobode ni pri vseh enako močna, dalje pa zaradi delitve dela ni mogoče, da bi se pri vseh neposredno in enakomerno izvežbala. Vsi ljudje se ne morejo do 35., do 40. leta posvetiti izključno vzgoji in samovzgoji, vežbanju kulturne svobode do najvišje popolnosti. Kdo bi potem: 1. opravljal druge za obstoj države potrebne posle; 2. kdo bi pridobil ogromna vzgojevalna sredstva? Dane, le polagoma izpremenljive razmere bodo še dolgo časa omogočevale vzgojo v kulturni svobodi le malemu izboru posebno nadarjenih; večina drugih je postane deležna samo po vodstvu, posredovanju tega izbora. Ljudstvo samo izbire najboljše iz svoje srede in jim ustvari vse pogoje dolgotrajne vzgoje in izobrazbe. Taka strokovna vzgoja ljudskega cveta je potrebna pri vseh javnih in državnih poslih, zlasti pri sklepanju zakonov, zakaj le strokovno izvežbana predvidnost prepreči zakone, ki bi s svojimi posledicami vedno ogrožali državljanski mir.

D.

Jugoslovanski tabor „Svete vojske“.

se je vršil preteklo nedeljo ves dan v hotelu Union v Ljubljani ob ogromni udeležbi poslušalstva vseh starosti, vseh stanov in slojev. Bili so navzoči Slovenci, Hrvati in Srbi: vsa naša mlada država se je po svojem zastopstvu zarotila proti nemorali, ki se v tako strašnih oblikah in posledicah pojavlja v našem narodu v glavnem po krivdi alkohola. Bog blagoslovi to ofenzivno in v resnici domoljubno delo!

Slovensko učiteljstvo je imelo na tem znamenitem taboru odlično besedo. Tovariš E. Gangl je pozdravil tabor v imenu Slovenske šolske Zveze ter govoril potem o vzgoji naroda; tovarišica Marica Koželjeva pa je razpravljala o vzgoji mladine k treznosti. Obema so poslušalci izrekli glasno pohvalo. Ker izidejo vsi referati v tisku, nam ni treba o njih dalje razpravljati.

Predsednik naše Zaveze, tovariš L. Jelenc, je pozdravil tabor s tem nagovorom: Zaveza jugoslovanskega učiteljstva radostno pozdravlja in odobruje veliko in važno delo »Svete vojske« za treznost naroda. Zato bo naša Zaveza ob vsaki priliki z besedo in pismom vplivala na vse v njej včlanjeno učiteljstvo, da deluje med narodom z vsemi silami za pobijanje brezmejnega uživanja alkohola, ki je glavni vir sirovosti, podivjanosti in moralnega propadanja našega naroda. Prosili in rotili bomo učiteljstvo, da svari mladino pred uživanjem strupa, jo čuva pred strašnimi vplivi razbrzdaneosti in gnusobe pijanstva. Vsi bomo učili in vneli mladino z besedo, še bolj s svojim živim vzgledom k treznosti in kazali na strašne posledice nezmerne uživanja alkoholnih pijač. Na delo vsi, da nas ne zamori kuga blaznega razmetanja narodnega imetja! — »Sveta vojska« pa neumorno naprej za svojim smotrom! Blagoslovljeno bodi Tvoje delo! (Odobranje.)

V enakem smislu je pozdravil zborovanje tudi tovariš Ivan Štrukelj kot predsednik Slomškove Zveze.

Neumorno delavni predsednik »Svete vojske«, g. konzistorialni svetnik Janez Kalan, je imel pač lep dan. Z njim vred smo trdno prepričani, da prinese naši domovini mnogo lepih sadov.

Zanimivo je pismo, ki ga je tikoma pred taborom pisal tov. Gangl naš vrli Janko Žirovnik, nadučitelj v Borovnici. Pismo se glasi:

»Sveta vojska« se bo zbrala v nedeljo v »Unionu«. Med generali berem tudi

tvoje ime. Prav vesel sem tega pokreta. Saj se že petdeset let vojskujem: pojem, deklamujem, predavam, učim, pa je vsak dan hujše, vsak dan številnejše čete treba zavračati. Katoliška cerkev se že tisoč let vojskuje, pa ima premalo Gregorčičev: Odločno odpovej se svoji sreči... Zato pa tako majhen uspeh, kakor se je pokazalo ob koncu vojne! — Tisk je svet zmaljal, da kar poka. Strasti so razpaljene, in treba bo olja na te valove. Pa naj se spoke zamažejo in valovi pomire tudi s tiskom, a z enotnim — in principiis — smotrenim, modrim, domoljubnim, ki ima samo blagor naroda pred očmi. Saj vendar vsi vemo, da je največja dobrota in lepota na svetu zdravo telo in da je najlepša zabava razumno delo, ki ustvarja toliko vrednot, da jih pameten človek ne more porabiti zase, ampak še lahko podpira z njimi siromaka, ki je preneumen ali pa nezmožen ustvarjati jih v zadostni meri. Zato pa le na podvojeno delo! Učiteljstvo lahko veliko pripomore. Zberite dobre referate in ponatisite jih, da cenijo pridejo med ljudi. To izda več nego časnik. Zase naročam 30 takih knjižic, da jih razpečam med ljudi ter s tem razširim dobre misli »Svete vojske«.

Tako govori v boju za narodovo srečo izkušen in osivel mož — resnično narodni pedagog! Našemu stanu je v čast in naši domovini k sreči, da nimamo samo enega Žirovnika! Vsi na delo — kazalci se pomikajo na dvanajsto uro!

Delo našega učiteljstva za Jugoslovanstvo.

Radoslav Knaflič.

Nemščina kot učni predmet na narodnih šolah. — Državno ujedinjenje SHS. — Nadaljnja izobrazba učiteljstva. — Učne knjige. — Petje. — Zunanja in notranja oprema narodnih šol. — Sodelovanje učiteljstva pri šolski Ciril-Metodovi družbi.

Na vprašanje poverjenjstva Narodne vlade SHS z dne 20. novembra 1918, broj 8606, sta odgovorila učiteljski zbor in krajni šolski svet na Dobju okrajnemu šolskemu svetu kozjanskemu na podlagi tozadevnih soglasnih sejnih sklepov sledeče:

Učenje nemškega jezika kot učnega predmeta se naj na narodni šoli na Dobju za stalno odpravi. (Začasno ga je odpravilo šolsko vodstvo). Ta predlog se utemeljuje s sledečimi razlogi:

a) Že pod avstrijsko vlado bi se v smislu določb člena XIX. državnega osnovnega zakona z dne 21. decembra l. 1867, državnega zakonika broj 142, ne smel nihče siliti k učenju nemškega jezika. Vendar se je to godilo skoro po vseh narodnih šolah, ker se narod v velikem pomanjkanju narodne zavednosti temu ni protivil in ker je nemški birokratizem učiteljstvo v to siliti.

b) Z ustanovitvijo Jugoslavije je ta pritisk nehal, zbuena narodna zavednost pa se je tekom zadnjega leta povzdignila na toli visoko stopnjo, da narod ob novih razmerah z veseljem odklanja učenje nemškega jezika; odpadla sta torej oba vzroka »za« ter se je pojavilo mnogo tehničnih vzrokov »proti«.

c) Ni naloga slovenske narodne šole, učiti nemški jezik, temveč njena naloga je temeljna izobrazba mladine potom narodnega jezika, torej samostalno na lastnih nogah brez »bergelja«.

d) Slovenska narodna šola se mora tesno ujemati z narodnostjo in z narodno državo, zato se naj vanjo ne uvaja ničesar, oziroma naj se iz nje izloči vse, kar bi kvarilo njen čisti narodni značaj ter bi dajalo njej in državi Janusov pečat dvojezičnosti.

e) Z uvedbo jugoslovanskega državnega jezika v vse panoge državnega ustroja ni več povoda »praktičnosti«, mučiti slovenske otroke v šoli z učenjem nemškega jezika.

f) Učenje nemškega jezika škoduje učenju jugoslovanskega jezika, ker mu jemlje učne ure, škoduje pa tudi narodu pravno; zakaj zbujati v mladini, zlasti v dozorevajočih letih, željo po nečem tujem ter ustvarja podlago za protinarodno, torej narodu in državi jako škodljivo izseljevanje v nemško državo na delo, kjer se navzamejo izseljenci tujega duha in nemškega napuha ter se svoji narodnosti odtujujejo, v pre mnogih slučajih žalibog potujejo.

g) Nemci so se v zvito provzročeni svetovni vojni izkazali z vsemi svojstvi divjih Hunov in Vandalov. Provzročali so namreč ter razširjali med človeštvo neizmerno mnogo gorja, trpljenja, uničevanja in smrti, zaslužijo torej zaničevanje vsega civiliziranega sveta, zaradi česar zaslužijo tudi naše zaničevanje. V oči-

gled temu bi se moralo smatrati za sramoto Slovanstva, segati še nadalje po učenju jezika novodobnih političkih Vandalov in Hunov. Iztrebljenje nemškega jezika v obliki napisov v javnem življenju ter v obliki učenja v narodnih šolah Jugoslavije, je postalo prava potreba našega narodnega čiščenja.

Beseda k reformi ljudsko-šolskih beril.

Iz podrtje starega šlendrijana se poraja novi svet, ki hoče imeti novih ljudi, ki bi naj dali svetu one nove vsebine, katere dosedanje pogrešanje je povzročilo vse gorje sedanjih in preteklih dni. Koliko se je svet bahal s svojo kulturo, kako so se posebno Nemci radi bahali kot narod kulture; svetovna vojna pa je na bridkožalosten način dokazala, da je bila vsa ta »velika« kultura velika le po svoji vnanosti, zatorej pa je bila polna gnusobe. Ako bi namreč bila vnanjemu blesku te lažikulture odgovarjala vsaj v približno isti veličini notranja lepota, ne bi bilo nikdar mogoče, da bi se bila pošast barbarizma po vsej solzni dolini tako razpasla, kakor se je. Tako pa nam je zgodba preteklih dni oni moderni Mene-Tekel-Fares, ki nam glasno govori, kakšna ne sme biti v bodoče kultura. Kulturi je manjkalo etike, in kakor se v življenju česče dogaja, da se kdo polasti pravice, ki mu ne pristojajo, tako si je znala tudi ta lažikultura pridobiti v javnosti mesto absolutista, tako da se je njeno vnanost smatralo kot smoter in višek kulture ter je ta tako ostala posoda brez vsebine, telo brez duše. Stavba, zgrajena na njej, je bila sezidana na pesek, in ni čuda, da je nastal tolik polom.

Ce hočemo, da bo svet resnično v pravem duhu prenovljen, tedaj si vzgojevalci napišimo na prapor z žarečimi crkami: Etika!

Dogodki sa nas jako prehiteli in presenetili, in tako ni drugače mogoče, kakor je stvar v istini, da namreč stojimo danes z našo šolo in z našo mladino pred svojo mlado Jugoslavijo še v popolnoma stari cpravi, kar pa ne bi smelo biti že iz oziroma na načela etike, kakor tudi iz oziroma na voljo, dati svetu nove vsebine. Poverjenstvo za uk in bogočastje je tedaj v uvidevanju tega imenovalo enketo, ki naj bi za naše šole sestavila novih učnih knjig in je povabila tudi naši dve organizaciji k sodelovanju.* Gotovo gre tukaj v prvi vrsti za sestavo ljudskošolskih čitank kot najvažnejših učnih knjig. Čitanka je takorekoč ono brusilo, kjer se brusijo dragoceni kamenji v bisere, je tedaj najvažnejša knjiga za učenca in torej tudi najvažnejša knjiga — v idealnem oziru seveda — za vso in prav posebno še za učiteljsko javnost. Mnenja sem tedaj, da je potrebno in prav, da se v javnosti izpregovori beseda o tem važnem učnem sredstvu, in tako podajam v sledečem nekaj načel, ki jim naj bi z ozirom na potrebe novega časa odgovarjale nove čitanke.

1.) Že od nekdanj občeveljavna načela (od znanega k neznanemu, od lažjega k težjemu, od bližnjega k daljnemu, vsak naš bližnji človek sam sebi najbližnji, otroškemu obzorju odgovarjajoče itd.) ostanejo seveda v veljavi tudi še za naprej.

2.) Zgodovina, ta najboljša učiteljska narodov, nam z vso resnobo kliče: »Več etike in več estetike!« Zato naj šolska čitanka kot ogledalo vsega pouka odgovarja v polni meri temu klicu.

V to svrhu je treba:

a) Sestava čitank naj se poveri onim učiteljem, ki so že večkrat v javnosti zastavili pero in besedo za uveljavljenje etike!

b) Med vsebino beril naj zavzamejo važno mesto biografije naših slavnih in zaslužnih mož (žen), osobito onih, ki se po svoji kremenitosti in čistosti značaja posebno svetijo in ki naj bi bili šolski mladeži oni goreči steber, ki bi ji kazal pot skozi življenja zmote v obljubljeni deželo.

c) Realistična berila naj imajo v čitankah samo toliko prostora, kolikor ga morejo in smejo po načelih etike in estetike zasesti; tozadevni berilni sestavki bi naj bili le kot nekaka moralna prevleka predpisane realistične stvarine. Za realije kot take naj se sestavijo posebne knjige.

3. Vsi proizvodi v berilih morajo biti v vsakem oziru umetniško dovršeni, zaradi česar naj v čitankah najdejo prostora produkti le najboljših naših mladinskih in drugih pesnikov in pisateljev (Gangl, Milčinski, Zupančič, Cankar, Meško, Lah i. dr.); tudi vezava knjig in slike v njih

* Najprimernejše bi pač bilo, da bi enketa z sestavo ljudsko-šolskih knjig cela obstojala izključno le iz ljudskošolskega učiteljstva. — Op. pis.

naj odgovarjajo pravi umetnosti. (Maksim Gaspari, Dragotin Humek.)

4. V čitanki za višjo stopnjo naj bodo tudi za to sposobna dela srbskih pisateljev v cirilici.

5. Na vsako šolo se pošlje po en izvod knjig, da jih lahko prouči vse učiteljstvo, na kar jih uradne okrajne učiteljske konference aprobirajo, s čemer se knjigam edpre pot v šolo.

Čitanke, ki bi njih sestavitev odgovarjala tem načelom, bi vsekako pomenile pozitiven korak navzgor, in ker je naša trdna in odločna volja, iti sigurnih korakov navzgor, je upoštevanje teh načel naša zahteva.

Končno še tudi sledeče:

Da mladino že zgodaj opozorimo na naše pisatelje in njihove proizvode ter jo obvarujemo pred nevarnostmi umazane literature, se naj za učence višje stopnje izdaja posebna pisateljska knjižnica, ki naj bi jo prirejal književni odbor in ki naj bi bila poleg čitanke skupno berivo učencev.** Da bi odgovarjala svoji nalogi, bi vsaka posamezna taka knjižica morala vsebovati najboljše proizvode le enega pisatelja. Na čelu knjige bi naj bila pisateljeva biografija, ki naj bi učence opozarjala še na druga lepa njegova dela. Književni odbor bi izdajal to knjižnico od časa do časa ter izbiral od dobrega najboljše.

Tako čtivo bi povzdignilo v učencih šolsko zavest, pomnožilo veselje do šole, veselje in smisel do poštene domače literature ter bi v moralnem oziru imelo velik vpliv ne le na šolsko mladino, ampak tudi na narod sploh. In to je, česar je treba.

Ljudevit Potočnik.

Slovensko šolstvo v Gorici — zatrto.

Komaj so se Italijani le malo udomačili v naših krajih in že pricenjajo s sebi lastno metodo zatirati vsak pojav slovenstva.

Avstrijske oblasti goriških Slovencev že od nekdanj niso bile naklonjene. Velike političke boje so morali izvajati goriški Slovenci, da so dosegli lastne šole. Mestni magistrat goriški jim ni hotel priznati niti ene slovenske šole, šele po trdem boju se je slednjič vdal in otvoril — ne v sredini mesta — pač pa na periferiji Podturnom v stari vojašnici, ki ni v nobenem oziru odgovarjala šolskim namenom, ljudsko šolo. Naši otroci so se zaradi tega branili pohajati te šole.

Ker država ni hotela, so si iz lastnih sredstev zgradili v Gorici lastna šolska poslopja, kakor Šolski Dom, Gregorčičev Dom, Mali Dom, Novi Dom in Ciril-Metodovo šolo. Otvorili so v teh modernih zgrajenih prostorih svoje zasebne učne zavode, ki jim je šele po hudih bojih avstrijska vlada priznala pravico javnosti. V zadnjih letih je vlada premestila tudi moško učiteljsko iz Kopra v Gorico in otvorila humanistično gimnazijo. V kompenzacijo pa je Italijanom otvorila realno gimnazijo. V vse te šole, t. j. v ljudske šole v Šolskem in Gregorčičevem Domu, v Ciril-Metodovo šolo na Blanciah, na učiteljsko moško in žensko, na gimnazijo in realko ter obrtne šole je pohajalo na tisoče slovenskih učencev in učenek.

Ko so Italijani zasedli Gorico, so takoj nastanili po vseh slovenskih šolah vojaštvo. Iz šol so odnesli vso opremo, celo klopi, ki so jih v zadnjem času šole dobile s Kranjskega in iz Kromeriza na Češkem.

Ker so slovenski otroci v Gorici sedaj brez pouka, se je dne 7. januarja podala deputacija šolskih ravnateljev k prefektu Gottardiju. Le-ta je obljubil ljudske šole, ko bodo barake za vojaščino pripravljene. Glede slovenske gimnazije v Gorici ni hotel ničesar čuti, pač pa je deputaciji obljubil, da se b Slovencem na Goriškem godilo v tem pogledu tako, kakor segodi beneškimi Slovincem.

Tako tedaj — Slovincem na Goriškem se bode godilo tako kot beneškim Slovincem — to se pravi: 40.000 beneških Slovencev je pustila laška vlada brez slovenskega pouka, in razume se, da bo ravno tako 170.000 goriških Slovencev pustila brez slovenskega pouka.

Gorje nam, če bi ostali pod vlado laškega imperializma! To se ne sme zgoditi in se tudi ne bo zgodilo!

Iz naše organizacije. Skupne zadeve.

Društvu »Jubilejna samopomoč« je treba takoj poslati letnino za leto 1919. Kdor ne prejme tekom enega tedna po-

** Kot skupno berivo naj bi naročili in rabi tudi mladinske liste. — Op. pis.

ložnice, naj pošlje po nakaznici 2 K letnine in 5 h dostavnine ter event. zaozanke.

Društvene vesti.

+ **Učiteljsko društvo za radovljški okraj** je imelo svoj sestanek dne 16. prosinca t. l. v šolskem poslopu v Lescah v kljub slabemu vremenu ob dobri udeležbi.

Društveni predsednik je v svojem nagovoru slavil Jugoslavijo, ki je izšla iz stoletja tlačenih narodov, ter poudarjal, da zborujemo prvič v svobodni Jugoslaviji pod kraljem Petrom in reg. Aleksandrom. Na njegov poziv so zborovalci zaklicali trikratni »Živijo« na Jugoslavijo, kralja Petra in regenta Aleksandra.

Društveni tajnik je poročal, da ima društvo do danes brez vsake agitacije 46 članov, ter upa, da se še priglasi, posebno učitelji vojaki, ki se še niso vrnili iz ujetništva, oz. od vojaštva. Uvedejo naj se sestanki, in sicer v zimskem času vsak drugi mesec, v poletnem pa vsak mesec. Pri sestankih naj prevzame eden od učiteljskega kako predavanje. Tema predavanja naj naznanj posameznik društvenemu tajniku.

Na predlog tov. Goriška se je odposlala regentu Aleksandru pozdravna brzojavka nastopne vsebine: »Učiteljstvo, zbrano na sestanku Radovljškega okrajnega učiteljskega društva, pošilja najiskrenejše pozdrave z izjavo, da je na razpolago kraljevi vlad v Belgradu, če ga ona rabi na jugu kraljevine. Uverjeni smo, da bo kraljeva vlada delovala na podražavljenje ljudskega šolstva, ki je podlaga blaginji jugoslovanskega naroda.«

Tov. Gorišek je utemeljeval brzojavko z daljšim govorom, kjer je posebno kazal na nujnost centralizacije vsega šolstva v državi SHS. — Isti tovariš je nadalje govoril o sestavi novih ljudskošolskih čitank ter o temi »Neprilike učiteljskega stanu«.

Referate tov. Goriška so vzeli zborovalci brez debate na znanje.*

Sklenilo se je, da morajo vsi društveni člani poravnati članarino za leto 1919 do 15. svečna t. l. Kdor tega ne stori, se ga izbriše iz imenika članov, oz. se mu ustavi Zavezni listi.

Končno se je razpravljalo o aprovizaciji z željo, da bi aprov. predsednik prosil okrajno glavarstvo, da da nalog županstvom, oz. apr. odborom, naj veljajo ista določila v državi SHS, kakor so veljala pod avstrijskim režimom.

Aprovizacijski predsednik obljubi, da bo storil primerne korake na merodajnem mestu ter preskrbel tudi z zabelo učiteljstvo, kolikor bo v njegovi moči.

Ker se nihče več ne oglašil k besedi, zaključil društveni predsednik zborovanje z željo, da bi se učiteljstvo udeleževalo v polnem številu društvenih sestankov in zborovanj. Tajnik.

+ **Učiteljstvu radovljškega okraja!** Vsak član Učit. društva za radovljški okraj naj plača svojo članarino za leto 1919 (24 K) po poštni nakaznici na naslov: ga. Erna Omanova, učiteljica v Begunjah pri Lescah. Kdor ne plača do 15. februarja t. l., se ga ne smatra za člana. — Lanska članarina naj se tudi poravnava. Tajnik.

+ **Učiteljsko društvo za celjski okraj** je sprejelo na vdanostno brzojavko, ki jo je povodom svojega občnega zbora poslalo našemu regentu, nastopni odziv:

Beograd: Izvolite primiti mojo najiskrenejšo zahvalo za izraze vdanoosti. Dober učitelj, ki razume nežna srca mladine, je najboljša garancija za veliko bodočnost države Slovencev, Hrvatov i Srbov. Storili bomo vse, da rešimo najlepše dele Jugoslavije italijanskega in nemškega jarma. — Aleksander.

+ **Učiteljsko društvo za laški okraj.** Ob prav povoljni udeležbi je imelo Učiteljsko društvo za laški okraj dne 5. t. m. svoj redni občni zbor za l. 1919. V otvoritvenem govoru pozdravljajo tov. predsednik vstajenje in osloboditev SHS ter čestita tovarišem vojakom, da so se po toliko letih zopet lahko povrnil med svoje grage. Za tekoče leto je bil vnovič izvoljen za predsednika tov. Anton Gnus, za podpredsednika tov. Franc Zupančič, za odbornike pa tov. M. Čander, A. Geršetičeva, A. Hofbauer, V. Jurko, Fr. Lebar, J. Pintarjeva in J. Velkavrh. Z zadovoljstvom se mora poudariti dejstvo, da se je tudi pri nas glede rednega vplačevanja društvenine in naročnine stanovskih listov veliko na boljše obrnilo in da zna vsak posameznik ceniti moč trdne organizacije, kateri edini se imamo zahva-

* Referat o sestavi novih učnih knjig smo izročili enketi, ki se bavi s tem poslom; referat o neprilikah učit. stanu pričbimo prihodnjč. — Uredn.

liti za uspehe izboljšanja naših gmotnih razmer. Prihodnje zborovanje bo 19. marca. Kraj in ura se bode ta pravočasno naznanila v »Tovarišu«. Na snidenje tedaj!

+ **Novo učiteljsko društvo na Štajerskem.** Dne 9. t. m. se je ustanovilo na naši jezikovni meji v lepi Dravski dolini učiteljsko društvo za marbeški okraj. Na povabilo tovariša Robiča se je zbralo na ta dan slovensko učiteljstvo v prijazni Vuzenici in položilo temelj novemu društvu. Sicer je obstojalo v temu okraju že prej učiteljsko društvo, a pravzaprav le po imenu. Zaradi znanih avstrijskih razmer je bilo v našem okraju poleg nekaterih nemških šol največ utraktivističnih nestorov, kjer je bilo nastavljen učiteljstvo večinoma nemškega mišljenja. V bivšem okrajnem učiteljskem društvu marbeškega okraja so bili vsaj na videz tudi nekateri Slovenci. Gospodovali pa so Nemci, ki so se sicer ponašali z narodno slogo, kjer pa Slovenci niso prišli ne do besede, še manj pa do veljave. Sploh se pa tudi Nemci niso brigali dosti za društvo, ki je bolehalo zaradi narodnostnih razmer in pa menda — na starosti. Zadnji predsednik društva ni sklical namenoma več let občnega zbora, in tako je društvo razpadlo. Malokje bo imelo učiteljstvo tako težko nalogo nekaj let, kakor ravno na dosedanjih jezikovnih mejah. Treba bo enotnega, trdega dela v šoli in zunaj nje, da se polagoma dvigne ljudstvo iz odreenelosti, v katero ga je pahnil naš narodni nasprotnik tekot desetletij, da je lažje nemoteno delat, kar je hotel. Zato bo imelo novo društvo polne roke dela, posebno prva leta. Do sedaj so redki posamezniki tavalj vsak zase. Komaj poznali so se. Vsak je nosil sam svoje obilne križe in težave. Naše delo se je izgubilo, ker se ni moglo organizirati v skupno smer za skupni smoter. Odslej pa bomo delali skupno po začrtani poti šoli in ljudstvu v prid. — Skupno bomo trpeli, a tudi skupno se tolažili, boderili in veselili. Naj bi vladal v novem društvu vedno tisti duh tovarištva in domačnosti, kakor je vladal ob ustanovitvi, ko so nam tako hitro minevale ure v živahnem razgovoru. V odbor so bili voljeni: predsednik Joško Golob, Vuzenica, tajnica Ivka Vidmarjeva, Vuzenica, blagajnik Roškar, Trbonje, in odbornika Janko Robič in Simon Viher. Zborovanje je posetil tudi inženir Pahernik, znan kot prijatelj učiteljstva in šole ter zagotavljal učiteljstvo simpatij in naklonjenosti mero-dajnih činiteljev. Kot gost je prisostvoval tovariš Drago Mravljak iz Zreč, tukajšnji ožji rojak.

Darujte za koroške slovenske šole slovenskih knjig!

Na Koroškem začnajo z delovanjem slovenske ljudske šole. A to delovanje je omogoče, ker nimajo na razpolago nobenih slovenskih učnih knjig. Nujno pozivljamo vsa šolska vodstva in vse privatne osebe, naj pregledajo svoje zaloge in knjižnice ter naj odberejo za koroške slovenske šole, karkoli dobe pripravnih in porabnih knjig. Vsaka slovenska učna knjiga se sprejme s hvaležnostjo. Dobro se tudi stare knjige, Abecedniki, Berila, Čitanke. Pomagajmo koroškim bratom in sestram! Knjige pošljite takoj na naslov: Pavel Košir, okr. šolski nadzornik in komisar, Velikovec; oziroma: Rudolf Mencin, okr. šolski nadzornik in komisar, Borovlje — Hitite s pošiljanjem, da omogočite vsaj deloma reden pouk v slovenskih šolah na Koroškem!

Kronika.

= **Urnava učiteljskih plač.** Vsem mestnim in okrajnim šolskim svetom v območju Narodne vlade SHS v Ljubljani je bil razposlan ta-le odlok: Narodna vlada SHS je na svoji seji dne 30. decembra 1918 sklenila, da ugodno prošnjam ljudskošolskega in meščanskega učiteljstva in uredi njegove službene prejemke, s 1. januarjem 1919 pričeni, tako da bodo ljudskošolski učitelji (učiteljice) dobivali plače XI.—VIII., meščanskošolski pa X.—VII. plačilnega razreda državnih uradnikov. Narodna vlada SHS je uvaževala sedanje težke čase in slabe gmotne razmere učiteljstva in upa, da jim je s tem korakom temeljito odpomogla in odstranila materialne zapreke, ki so doslej lahko ovirale učiteljstvo v izvrševanju njegovega poklica. Zato pa Narodna vlada — poimenoma poverjeništvu za nauk in bogočastje — z gotovostjo pričakuje, da bo učiteljstvo odslej, rešeno materialnih skrbi, posvetilo kar najintenzivnejše vse svoje moči visokemu in neizrečno važnemu zvanju. Predvsem naj učiteljstvo skrbi zato, da bo svojo lastno splošno in strokovno izobrazbo neprestano izpopol-

njevalo. Nulla dies sine linea: kdor ne napreduje, ta — nazaduje. Le globoko naobraženo učiteljstvo bo resnično kos tudi naobražanju in vzgoji mladine in tako umski in srčni izomiki naroda. Za pouk vsekdar skrbno in podrobno pripravljeno, naj vrši učiteljstvo kar najtočnejše svojo dolžnost med mladino v šoli. Zunaj šole pa naj izpopolnjuje ljudsko naobrazbo s tem, da sodeluje, kjerkoli se nudi prilika, pri narodnih, kulturnih stremljenjih in naj nadaljuje vzgojo naroda zlasti s svojim lepim zgledom. Vse, kar učitelj (učiteljica) zunaj šole podvzame, naj bo tako, da bo dvignilo čast in ugled učiteljskega stanu. Pridobiva naj si zaupanje in ljubezen ljudstva, mu po možnosti pomaga tudi na gospodarskem in socialnem polju. Šolska oblast bo varno pazila na to, da se bo učiteljstvo — kakor je po svoji službeni prilegi dolžno — strogo ravnalo po zakonih in ukazih šolskih oblasti, da bo svoje službene naloge po svoji najboljši vesti in zavesti izpolnjevalo ter se skrbno ogibalo vsega, kar bi kršilo njegove dolžnosti ali bilo na kvar ugledu učiteljskega stanu in bi metalo kakršnokoli senco nanje, ki so poklicani, da poučujejo in v verskonavnem duhu odgajajo mladino in narod. Narodna vlada je z ureditvijo učiteljskih plač rada položila velik kapital na žrtvenik domovine, pričakuje pa, da ta kapital donese bogatih obresti za vsestransko kulturno povzdigo narodovo. — Ta odlok se pošilja po naročilu poverjeništvu za uk in bogočastje z dne 8. prosinca 1919, št. 220, vsem opravnim (mestnim) šolskim oblastvom v območju Narodne vlade SHS v Ljubljani z ukazom, naj nemudoma obveste o njem vsa šolska vodstva, ki naj zopet poskrbe za to, da vsak učitelj (učiteljica) ta odlok točno na znanje vzame, si ga za svojo uporabo prepíše in se natančno po njem ravnaj. — Predsednik V. Š. S.: Sušnik I. r.

= **Nova ustava Jugoslavije.** Ministrski svet je sprejel predlog komisije, da se srbska ustava riširi na ves teritorij kraljevine SHS. Izvoljena je bila komisija 3 oseb (dr. Kramer, Trifkovič in Korač), ki je sestavila gori omenjeni predlog, katerega je ministrski svet odobril. V kratkem bo proglašena temeljna ustava za vse jugoslovanske kraje. Obsegala bo med drugim ne le političnih in državljan-skih pravic, marveč tudi nekaj načelnih odredb za začasno organizacijo države, ljudsko zastopstvo, samoupravo ter neodvisnost sodnikov. Pridržana je institucija državnega sveta kot vrhovnega upravnega sodišča.

= **Slovenske kulturne zahteve.** Znanstveni odsek kulturnega sveta je sklenil: Ustanovi naj se slovensko vseučilišče, in sicer, če je mogoče, popolno. Znanstveni odsek je tudi že imenoval kandidate za slovensko vseučilišče; med njimi so taki, ki so se že habilitirali, dalje taki, ki so sposobni po svoji znanstveni delavnosti, da takoj postanejo docenti, in slednjič taki, ki jim je še treba dati priliko, da se primerno izobrazijo. — Organizuje naj se v Ljubljani osrednja znanstvena knjižnica. Združijo naj se vse bivše državne knjižnice (tako ljubljanska, goriška, tržaška, celovška licejska knjižnica ter graški Johanneum), potem muzejske knjižnice in po možnosti tudi zasebne (n. pr. ljubljanska bogoslovna in frančiškanska knjižnica). Kot najprimernejši prostor za osrednjo knjižnico se je imenoval Narodni dom v Ljubljani. — Iz raznih državnih, deželnih, dvornih in zasebnih arhivov (n. pr. iz samostanskih arhivov, iz arhivov grofov Turjaških) naj bi se napravil skupen osrednji arhiv, ki naj bi bil na razpolago znanstvenim delavcem. — Vseučiliška komisija na Narodni vladi v Ljubljani je sklenila z ozirom na vlogo zbora ljubljanskih bogoslovnih profesorjev, podano v soglasju z ljubljanskim knezoškofo predlagati Narodni vladi, da naj se prizna bogoslovnemu učilišču v Ljubljani značaj fakultete z vsemi pravicami sedanjih bogoslovnih fakultet (podeljevanje doktorata itd.).

= **Prof. dr. Rešetar — odpuščen iz službe.** Znanega učenjaka dr. Milana Rešetarja, profesorja slovanske filozofije na dunajskem vseučilišču, je vlada Nemške Avstrije odpustila iz službe. Prof. Rešetarja sprejme zagrebško vseučilišče.

= **Službovanje nad 40 let.** Štajerski deželni šolski svet je sklenil vse učitelje voditelje (drugi itak prej opešajo) z nad 40 službenimi leti s 1. januarjem 1919 vpokojiti. Marsikateri starega nadučitelja bo to trpko zadelo; za svoje dolgoletno, zvesto službovanje dobi v slovo ne-ljubo — brco. — Nasprotno pa moramo pomisliti, da šola ni hiralnica in da vsak ne ve, da ni več za delo, pa službuje tudi 50 let. Naj se pri nas kaj ukrene, da ne potreba starih tovarišev nasilno odstranje-

vati, kar je za vse mučno. Določi se naj najvišja meja, in če je ta 45 ali sedaj 48 ali celo 50 službenih let — kar je šoli v veliko škodo — samo določeno naj bo; tedaj vsakdo ve, da mora iti brezpogojno v pokoj in bo storil sam svojo dolžnost.

= **Dalmatinski učitelji Wilsonu.** Iz Splita poročajo: Nad 600 dalmatinskih učiteljev je poslalo predsedniku Wilsonu brzojavko, v kateri pozdravljajo kot predstavljatelj 99 odstotkov vsega dalmatinskega učiteljstva predstavnik svetovne demokracije ter pravijo, da so trdno uverjeni, da bo jugoslovanska Dalmacija v zmislu skoro brezizjemno vsega prebivalstva priznana od entente Jugoslaviji in da ne bo pogažena na kongresu, na katerem bodo zastopniki velike zapadne demokracije uravnavali temelje medsebojnih razmer.

= **Mariborski okrajni šolski svet v slovenskih rokah.** V mariborski okrajni šolski svet so imenovani: dr. Leskovec, dr. Rosina, dr. Koderman, profesor Ivo Vreže in urednik Žebot. Čeprav je mariborski okraj popolnoma slovenski, so sedeli v okrajnem šolskem svetu doslej izključno Nemci, ki so dosledno zatirali slovensko šolstvo in učiteljstvo. Z novim imenovanjem je dolgoletna krivica popravljena. Upati je, da bo slovensko šolstvo pod novim vodstvom — rešeno nekdanjega pritiska — kar najbolj prosperovalo.

= **Društva prostozidarjev** so po novem zakonu v Nemški Avstriji dovoljena. V tej republiki so sedaj ustanovili »Veliko ložo«.

= **Češkoslovaška akademija lepih umetnosti v Rimu.** Grofica Piccolomini-Menatti je darovala Češkoslovaški republiki 1000 kvadratnih metrov obsežno stavbišče v lepi leži nasproti cerkvi sv. Petra v Rimu, da tamkaj zgradi češkoslovaško akademijo lepih umetnosti.

= **Italijanski socialisti in Jugoslovani.** V Milanu je zborovala italijanska socialistična stranka. Zborovanja so se udeležili državnozborni poslanci, strankin izvrševalni odbor in odbor splošne delavske zveze. Sklenili so organizovati skupno konferenco italijanskih in jugoslovanskih socialistov v svrhu sporazuma glede državnih mej ter v namen, da preprečijo novo prelivanje krvi.

= **Italijani in Ciril-Metodove šole.** Italijanski okrajni komisar v Voloski in Opatiji je po naročilu guvernerja v Trstu ukazal zapreti vse slovenske Ciril-Metodove šole v okolici. Značilno je, da smejo nemške šole s poukom nemoteno nadaljevati.

= **Francosko vseučilišče v Strassburgu.** Dne 15. t. m. so v Strassburgu slovesno otvorili novo francosko vseučilišče.

= **Popolen mir meseca marca.** Iz Amsterdama javljajo Češkoslovaškemu tiskovnemu uradu: Po vestih, dospelih semkaj iz Pariza, je zbornični odsek za zunanje stvari sklical na sejo dne 1. marca t. l. Ob tej priliki vzame na znanje glavne obrise mirovne pogodbe. Clemen-ceaujevo glasilo »L'homme libre« pripominja k temu: Odločeni smo, priti do miru že v mesecu marcu, da na ta način zagotovimo pomladarsko obdelovanje francoske grude po vračajočih se vojakihi.

Polemika.

Pristop k organizaciji.

Učiteljski Tovariš, Učiteljski svet in razna učiteljska društva vabijo učiteljstvo k pristopu v organizacijo. To vabilo je umevno, a ni ravno potrebno. Vedno so društva rada sprejemala člane, to se godi tudi sedaj. V društvu je prostora za vse poštene slovenske učitelje, ne oziiraje se na političsko prepričanje, ni pa prostora za narodne odpadnike in ljudi dvomljivega značaja. V vsakem stanu so ljudje, ki delajo svojemu stanu sramoto, žal, tudi učiteljstvo v tem primeru nima izjeme. Za te je pristop tudi v naprej izključen. Ravno v sedanjem času se lahko prikljopijo društveni, ki ne sodijo k nam.

Ostati mora načelo: Biti član društva Zaveze jugoslovanskega učiteljstva je čast; za vstop se je oglašil, in odbor lahko pristop dovoli ali zaradi tehtnega vzroka tudi odneče.

Cvet slovenskega učiteljstva je bil vedno organiziran!

»Iz pedagoških krogov.«

»Slovenec« objavlja v 16. številu, z dne 21. t. m. pod gorenjim naslovom notico, kjer pravi, da so se »naselile v nekatere starejše in najmlajše liste boljševisko-revolverske manire, ki morajo vse treznomisleče bralce samo odbijati. Tudi list »Učit. Tovariš«, glasilo jugosl. učit. Zaveze, piše nekaj časa deloma na način, ki nikakor ne izpričuje, da se okrog njega zbirajo pedagogi.«